

Vizen járók A MAI TISZÁN

Csörlősök a kotróhajón

Lejebb ereszkedve a MAHART-telep alá, a téllikító szájában örök mocorgással kanalazza a bejáró iszapját a kotróhajó. Most üres ez a kikötő. Néhány parton rekedt hajó haldoklik a szárazon. Mai ember kevészer láthat haldokló hajót. Az élet hamar kilöki zsi-vajos forgatagából a bizonytalanná vált alkotmányokat, s az ember csak megfontolva emeli rá bontószerszámaikat. Évekig elnézik ezeket a szárazon otromba jószágokat, míg az enyészet átveszi felettük uralmát. Voltak és nincsenek, mint az emberek. Az utókor csak sárga hajónaplókból, vám- és révkönyvekből tájékozódhat egykori létük felől. Pedig egy hajó, egy világ. Tragédiát, örömet, bánatot, kis és nagy vizeket, harmatszöld partokat, vidám halakat, szomorú halászsókat és máj mindent látott.

Ezt úgy a tiszta, rángatózó kotróhajón üldögélve látja és gondolja az ember. A motor bömbölve dolgozik a védelmére rendelt fakamrában, és köteleességgel fardradhatatlansággal forgatja az erőket ravaszul átadó kerekeket. A kanalak bukkannak és merülnek. A csatorna alá állított uszály mérhetetlen gomra szaporán telik. A kanalakat tartó gém lassan, hintával fordul egyik oldalról a másikra, akár egy lusta elefánt ormánya. Az emberek gatyára vetkőzve, irányítják a szerszámot, s az állomások mozdulataik kiszámítottak és gyakorlottak. A csörlők húrjainak feszességét csak úgy, lábbal tiporva tapogatták, s aztán belemarokoltak a hatalmas vaskarokba, s előrébb tessékélik a gépet. Így adnak enni a kanalaknak. Értés, érzés kell ezekhez a csörlőkhöz. Nagyot se fogatni, az irányt megtartani velük, a víz sodrát egyensúlyozni. De az ügyességen túl, kéz és erő is kell ide. Ha az a kar — mert hátrafelé akarna az mind forogni, hisz hatalmas testével nekifeszül a hajónak a Tisza — visszacsapna, leütné az embert.

Szólanul feszülnek itt a kötelek és az izmok. Azért ha szól az ember, készséggel teli válaszokat osztanak a csörlősök, szőtanul feszülnek itt a kötelek és az izmok. Azért ha szól az ember, készséggel teli válaszokat osztanak a csörlősök,

miközben a gép apró rezdüléseit testük minden porci-kájával érzékelik.

— Milyen munkának tartják?

— Ez a pocsolva-vájkálás nem szép. A homok, az igen.

— Homokból mennyit szednek föl naponta?

— Ha baj nincs, hatszáz köbméter.

(Járatlan ember nem tudja, hogy sok-e, vagy kevés.)

— Amúgy szép, egészséges munka ez. Kemény munka.

Ki kétli? Naponta és egész éven át, még csak be nem bőrdzik a víz, a nagy és erős Tiszának ágyát vetni, medret mélyíteni. Mert ez a kotró erre van rendelve. Szép, nyugodalmat biztosítani az öreg, szeszélyes folyónak. Ezt így el is mondom az itenieknek. Hogy ők vetik meg ágyát a Tiszának. Arcuk sem rándul szavamra, pedig azt hittem tetszik majd nekik ez a megfogalmazás. Egy idős, szőrös képű matróz mormol, de inkább a Tisza öregségét veszi kifogás alá.

— Öreg? Nem öreg az! Az ember azt látja, hogy olyan fáradhatatlan, akár egy fiatal csikó. Jön, s már el is szaladt.

— Öreg folyó ám pedig már rettentően. Ha csak azt vesszük, hogy 2500 évvel ezelőtről is emberi nyomokat lelünk partján.

— Kétezeröttszáz — támaszkodik a csörlő hajtókárára a matróz — akkor, tán még az öreg Jézus se élt, ha jól gondolom.

— Az 1962. évvel ezelőtt „született”.

— Igen, igen. Onnét számítjuk a dolgot.

— Onnét hát. De mondom, annál nagyon sokkal öregebb.

— Még annál is? Hiszen az is olyan régen volt, hogy arra is alig vél az ember.

— Pedig...

— Egyidős a földdel?

— Pedzi már.

— Mondhatja nyugodtan, mert érdekel, meg azután tudja, olvasgatós ember vagyok, sok könyvet megdúrtam én már a Tiszáról is, de így látja, a korát soha nem firtattam. Pedig róla eszem a kanyeremet idestova negyven esztendeje.

— A tudósok úgy magyarázzák, hogy a föld történetét huszonnégy órának kell felfogni. Ebből a huszonnégy órából tizenhárom óra esik az őskorra, hét óra az ókorra, három óra a középkorra, egy óra az újkorra; de ebből az egy órából is csak öt másodperc az az idő, amelyben az embernek nyomát találjuk a Földön, és amelynek annyira-amennyire ellenőrizhető története van. Pedig ez az öt másodperc is jó ötszáz-ezer esztendő. Eszerint az óra szerint, tehát úgy huszonkét óra körül indulhatott el a Tisza az Északkeleti-Kárpátokból. Azóta folydogál.

— Hű, az akkor sok kis esztendőre felrúg.

— Fel, vagy huszonegy-néhány millióra.

— Nem is létezik — hitetlenkedik az öreg, s odahagyja a csörlőt, hogy a korlátra könyökljön. Majd meghajolva, sokáig nézi a vizet.

— Nem létezik! Ki gondolná? Ki gondolná?

— Ezért mondják, öreg Tisza.

— De nem itt folyt?

— Szeretett nagyon csatangolni. Ki tudja mikor ásta magának épp ezt a medret.

Az, az. Hisz vagy száz éve szabályozgatjuk már, fésülgetjük, cirógatjuk, hogy szelídüljön. De hát ki gondolná?

S mintha tényleg szédülne, erősen belekapaszkodik a korlátra, újra és hosszan szemét vet a Tiszára.

Tóth Béla

Cserékiarúsítás

Az Építésügyi Minisztérium téglá- és cserépgyártó üzemének raktáraiban mintegy 150 millió téglá és 14 millió cserép áll szállításra készen, pedig a váratlan márciusi hideg sok nehézséget okozott a termelésben. A jelenlegi árukészlet azonban már több a szokásosnál.

Új rendelkezés alapján jelentősen leszállították a harmadosztályú tetőcserép árát. Az év végéig az elsőrendű árnál ötven, illetve hetven százalékkal olcsóbban árulják a harmadrendű tetőcserépet. Ez a leértékelt anyag — bár nem felel meg a szabványok minden előírásának — mégis jól használható az igénytelenebb külsővel is beérő épületeken. Különösen előnyösen felhasználhatják az árendemenyt azok, akik ólakat és kisebb mezőgazdasági épületeket, esetleg víkendházakat akarnak építeni. A leértékelt tetőcserépet a TŰZÉP építőanyag-értékesítő telepein szerezhetik be az érdeklődők.

Óriások a gyümölcsök világában

Az idei szenzáció egy 75 dekás őszibarack

Hányszor kérjük az üzletben, hogy: »szép nagyokat tanítsetekben vagy a keszt-helyi Fesztetich-uradalomban minden évben produkáltak ilyeneket. Igaz, ehhez a külön-külöbba csak egy körtét kapnánk, vagy ha a legszebb dinnyeért fél mázsának az árát kellene kifizetnünk. Mert ilyen nagy gyümölcsök is vannak — legalábbis voltak.

A gyümölcsóriásokat sehol sem törzskönyvezik, de a szájhagyomány és a szakemberek emlékezete megőrzi néhány adatot. A legnagyobb gyümölcs, ami valaha Magyarországon termelt, minden bizonnyal az a kis híján 50 kilós görög dinnye volt, amit a múlt század derekán találtak egy ügyes és nyilván szerencsés dinnye kertész földjén. Az egy kilogrammos körte néhány évtizeddel ezelőtt nem is volt olyan nagy ritka.

Bár a nemesítők és a természet most a közfogyasztásra alkalmas, egyenletes nagyságú gyümölcsök termelésére törekednek, mégis az idén „született meg” az ismereteink szerint eddigi legnagyobb őszibarack. A Kertészeti és Szőlészeti Főiskola szigetcsépi tantervezésében találták; az őszibarack-nemesítés melléktermékeként, három fajta keresztezéséből jött létre. Egy fán mindössze három gyümölcs termett ugyan, de a legnagyobb éppen háromnegyedik kilót nyomott. A 75 dekás »őszibarackóriás« külön érdekessége, hogy egyik, kínai eredetű szülőjének örökségeként, magja kisebb volt, mint a közönséges sárgabaracké.

Rádióműsor

Csütörtök KÖSSÜTH-RÁDIO

4,26 Rákóczi-induló, 4,30 Hírek, 4,40 Vidáman, frissen! Közben: 5,00 Falurádió, 5,30 Hírek, 6,20 Néhány perc tudomány, 6,59 Időjelzés, 7,00 Hírek, 7,10 Új könyvek, 7,30 Műsornaptár, 7,59 Időjelzés, 8,00 Műsorismertetés, 8,10 Táncczene, 8,55 Edes anyanyelvünk, 9,00 Miss Emily, Rádiójáték, 8,45 Fűvészené, 10,00 Hírek, 10,10 Napirend, 10,10 óra 15 Richard Strauss: Sinfonia domestica, 11,00 Rádió szabadegyetem, 11,25 Könnyűzene házlásszövegűknek, 12,00 Déli hangversz, 12,15 Operaszínek, 13 óra La Fontaine fabuláiból, 13 óra 10 Egy falu — egy nótá, 13,40 Hangversenyfantázia, 14,15 Gazdasági fórum, 14,25 Kamarazene, 15,00 Hírek, közlemények, 15,08 Időjelzés, 15,10 Magvetés, 15,35 Népi zene, 16,05 Lányok, asszonyok, 16,20 Balett

zene, 16,55 Műsorismertetés, 17 óra Hírek, 17,10 Szív küldi... 18,15 Horizont, 19,35 Könnyűzene, 19,00 Ifjú figyelő, 19,20 Közvetítés Londonból, 19,50 Jó estét, gyerekek! 20,00 Esti kronika, 20,20 Haydn: Orlando lo-vaga, Opera, 22,05 Hírek, 22,20 Könnyűzene, 23,15 A Lopez-leányok, Elbeszélés, 23,30 Zongoramuszika, 24,00 Hírek, 0,10 Filmzene, 0,30 Himnusz.

PETOFI-RÁDIO

5,00 Reggeli zene, 6,00 Hírek, 6,25 Műsornaptár, 6,30 Torna, 8,00-8,10 Hírek, 14,00 Időjelzés és vízállásjelentés, 14,15 Szovjet népi együttesek műsorából, 14,30 „Az igazságot esett el 6” 15,00 Táncczene, 15,35 Lírál önéletrajz, Versek, 15,45 A Vasutas Szakszervezet központi kórusa énekel, 16,00 Hírek, 16,05 Egy új Velenceben. Operettársulatok, 16,50 A külföldi sajtó hasábjairól, 17,00 Brahms: Zongorabűvés, 17,45 Múzeum a sivatagban, 18,00 Hírek, 18,05 Heti hangversenykalauz, 19,00 Hírek, 19,05 Színes népi muzsika, 19,18 A világirodalom humora, 19,45 Zenei műsorszámok, 20,20 „Chirurgiai utatárs”, 20,32 Előszóval — muzsikával, Közben: 21,00 — 21,05 Hírek, 23,00 Hírek, 23,15 Műsorzárás.

Televízióműsor

17,25 Bélyeg-világkiállítás, 18,30 Látogatás a budapesti „eszaki-móknál”, 19,00 A jövő hét műsora, 19,05 Telesport, 19,30 TV-Híradó, 19,45 A Magyar Híradó műsora, 20,00 Bemutatunk egy új zeneszerzőt, 20,30 Fontmiliók, Irta Zagon István, Előadja Dévai Kamilla és Erdődi Kálmán, 30,40 A szerző ma meghal, TV-játék (ismétlés), 21,50 TV-Híradó, Hírek.

Harmincnyolc traktoros a szántóverseny döntőjén

Az üzemi és járási szántóversenyeken mintegy ötezer traktoros vett részt, majd az alkotmány napi megyei vetélkedéseken 350-en mérték össze tudásukat, s küzdöttek, hogy bekerülhessenek az országos döntőbe. A megyei versenyek helyezettjeinek nevezését augusztus végéig kellett benyújtani az országos vetélkedés döntőjére, amelyen a korábbi versenyeken kitűnt 38 traktoros vesz részt.

Gyermekfantázia

Egy lengyelországi gyermeklap körkérdezt intézett 12 000 gyermekhez, hogy milyennek képzelik a jövővel a levegőbe emelkedhetnek és így fognak a verbeke vadászni; az iskolai szünet hat hónapig fogják a gyermekeiket iskolába szállító helikoptereket, asszonyok, 16,20 Balett

VADÁSZ FERENC:

AZ ÖRVÉNY Visszanéz

(32)

FELŐRLÖDTEM

Szavakkal mind egyet akart otthon, de a valóságban mind a maga sérelmét látta a legnagyobbaknak. És nem szereték egymást, nem bíztak egymásban...

Mert, ugye mondtam: negyvenötben, tízesztendőskoromban már úgy cselekedtem, hogy nagyra nőhetett volna bennem a férfiszív. De nem eleget erősítgettek, nem eleget tápláltak. Nem láttam én magam körül olyan embert, akire úgy igazából felnézhettem volna. A legtöbbje kicsi volt, kicsinyes, magával törődő, önző. Éppen olyan, amilyennek lefestették az idegent, akit kispolgárnak hívtak. A vezetők között is sok volt a kispolgár. Sokat rágódtam magamban, aztán megtrágyáltam a vállam: bánom is én. Ettől kezdve nőtt a baj. Így lettem én húszesztendőskor. Hej, társak, akikkel akkor összekoccintottam a poharam: ti is bűnösök vagytok, hogy én ide kerültem.

— Attention!

— Seres Andrászt hívhatja major J. M. Norton Battalion Executive Officer. Seres, Norton őrnagyhoz!

Felriadok gondolataimból. Nem is jó kifejezés, hogy »felriadok«. Valahogy vártam ezt a hívást, éreztem, tudtam, hogy előbb-utóbb elhangzik.

Frank Pollack adja a díszkíséretet. Barátságosan, hivatalos. Gyűlölettel néz rám. Talán sejtji, hogy mindent tudok róla!

— Andreas Seres, született 1935-ben Magyarországon, bányász foglalkozású, legutolsó otthoni lakhelye Várpalota. Oké?

— Yes sir!

— First Sergeant Frank Pollack — szólít Norton őrnagy —, ön felkészült hosszabb utazásra. Új szolgálati helyére kíséri ezt a fiút. Maga Seres ittmarad. Holmiját idehozhatjuk...

— Elkészönni a társaitól? Nem. Felesleges. Újjon le — mutat egy székre —, ott várakozzék.

Most írok majd először az anyámnak igazat. Még nem tudom, mit írok neki. A lényeg az, hogy röviden. Minek a sok beszéd? Aki rajta kívül ismert, az majd megtudja

tőle, hogy mi lett a sorsom. Keveset írok majd. Néhány mondatot csupán.

Nem bánom, inkább mondják, hogy gyáva voltam. Minden jobb annál, mint hogy meggyűlöljönek. Nem akarok így tovább élni. Sok volt a hibapont, a megengedétnél sokkal több. Nem lehet ennyit jóvátenni. Kikészültem.

Nem akarom, hogy Te is kövess, Édesanyám. Tudom, ha ez így megy huzamosabban, meghibban az agyam. Már így is furcsa dolgok történhetnek benne.

Egészséges voltam és józan. Nem akartam, most sem akarok úgy élni, hogy mások, a körülöttem élők tartsanak tőlem, vagy terhes legyek a számukra. Én jót akartam, az igazságot. Rossz helyen kerestem. Most már csak a halált akarom. Akarom!

Igaz: ez gyáva. Nincs erőm vállalni, ami még rám várna. Bolond természetem van. Önkéntes elhatározás alapján szűkítettem magam körül a gyűrűt. Felőrlődtem. Szétpattant a fejem. Minden feszít belülről. Erre mondhatják: »megőrülök«. Nem bírom, nem akarom bírni.

Azt fogják mondani: szegény. Meg hogy felelőtlen volt, kalandor. Sokan majd az anyámat okolják. Pedig csak én tehetek róla.

Mások az ilyet elbíráják. Elviselik, hogy soha ne legyen önálló akaratom, hogy hazudjanak, féljenek. Én sokáig elviseltem. Most már nem tudom.

Ne haragudjatok, sok a hibapont. Én nem vagyok gonosztevő. Higgyetek nekem. Bestelen vagyok, gyáva és gyenge is, esendő, de gonosztevő nem!

Hiba, hiba. Mindenből dupla nehezét. Öröm semmi. Felőrlött a bolond életem. Azt hittem, erősebb vagyok. Most már ha meg is menekednék, csak rosszabb lesz, mindig csak rosszabb. Megfizeltem a dühöngés, a félelemkeltés gyönyörét. A társaim megrettentek. De ebbe is belefáradtam. Csak lázongani tudok már.

Nem akarok őrvényezni! Meg akarok halni. Meg fogok halni. Nagyon akarom, nagyon akarom nem lenni. Azért kell megsemmisülnöm, hogy higgyenek nekem. Higgyék el, hogy csak békében, becsületben lehet élni. Felsőbb hibaponttal!

Emberek, hagyjátok egymást békében! Engem nem hagytatok. Olyan ez kicsiben, mint a háború nagyban.

Látjátok? A hidégháború is öl.

Nevetni szerettem, örülni. Higgyetek el, mindennél jobban szerettem az örömet. S most az öröm ellenségeimé condottiere vagyok.

Öljétek meg egymást, emberek, de nélkülük. Nekem elég volt. Elég, elég, elég.

Édesanyám, jobb ha fáj utánam a szíved, mintha mindig miattam fájna. Hajdani barátaim becsületese, tiszta em-

berek. — Birkás tiszteletes úr! És te, Lénárt, téged is annak tartalak — jobb, ha rövid ideig fájlaljátok hiányomat, mint ha soká nyögnétek létezésemet.

Nem akartam komplexumokat. Nem tudom, hogyan kell élni. Nem tudom, hogyan kell kiküszöbölni a túl sok hibapontot. Azt már nem is lehet. Ezek megfojtják az embert.

Julius Fucik talált elevenbe: higgyetek neki — valaha rajongtam érte, igaz példaadónak tartottam, aztán elárultam tiszta emléket —, fogadjátok meg, amit mondtam.

Nagyon feszít a homlokom. Nem félek a haláltól. Erdekes, még semmitől igazán, lényegében soha nem félttem.

Élni nem szeretek, mert nem tudok.

Egyszer azt mondtam: én nagyon boldog leszek, vagy nagyon boldogtalan. Akkor hallottam először a dialektikáról, még nem tudtam alkalmazni. Mindkettő voltam. Többnyire valamelyik lelkiállapotban a kettő közül. Soha nem voltam közömbös. Gyűlölöm a közömbösséget, de hasznosnak tartom.

Bűszödom.

Édesanyám, ismerőseim ne sajnáljatok, nem érdemes. Semmit, soha nem fejeztem be. Nem tudok mérleget csinálni az életemről. Minden félbemaradt. Hiába életem. Kár lenne így tovább élni.

Akarattal miért nem fejezheti be az ember önmagát? Miért van alya, ha semmi köze a keletkezéshez és a befeljeszéshez és oly kevés ahhoz is, ami közben van? Durva, erőszakos beavatkozással vihető csak végbe önmagunkon is a szándék. Ez igazságtalan.

Halálosan fátárgt vagyok. Csak lenni nem kellene már. A létezés rövid, ostoba állapot. A baj az, hogy a tapasztalatok nem adhatók át, és hogy sokféle biológiai összetételünk miatt annyiféleképp vagyunk, ahány a számunk.

Ha én mindent átadhatnék az otthoni fiatalabbaknak, amit tudok, amit tanultam, tapasztaltam; ha hagynának, hogy azt adjam át, ami én vagyok és én adtam, s ha ők átvennék, akkor érdemes volna, talán.

Mindégy. Ennyi bajon nem lehet alapvetően változtatni. Szanatórium? Környezetváltozás? Vissza az életbe? Nem kell. Én sem kellek már az élőknek.

Semmi nem érdekel. Nem hallom, hogy sírnak a temetésemen. Nem is sír senki. Idegen vagyok idegenek között. Nem marasztal senki. Mindentől elszakadtam.

Higgyetek el nekem. Nem is lehet másképpen.

Társaim! Sose vállalkozzatok rá, hogy idegen parancsra fegyvert emeltek szüleitekre.

Nekem egyébként mindégy. Nem vagyok se proféta, se prédikátor. Csak nem akartam úgy elmenni, hogy egy-két szót ne szóljak hozzátok.

(Folytatjuk)